

Dacă în 1885 I. Bogdan s-a afirmat în știință cu teza de licență și cu documentata recenzie despre A. Densușianu, dovedind o pregătire istorică și filologică în special în domeniul limbilor clasice, cu aceste trei memorii, publicate de Academie în 1889, tânărul învățat, punând bazele activității sale ca slavist, și-a definit poziția sa științifică față de tradiția bogată creată de B. P. Hasdeu, preluând critic rezultatele unei munci de 30 de ani, pentru a face astfel noi salturi calitative.

Concluziile lui I. Bogdan, scrise la vârsta de 25 de ani, au rămas definitive, fiind acceptate de toți oamenii de știință, cu excepția poziției singulare a lui I. Bărbulescu¹, fiind astfel răsturnate părerile lui Gr. Tocilescu, Xenopol și în parte ale lui D. Onciul în legătură cu existența unui principat al Birladului.

Capitolul III, la care se referea I. Bogdan în scrisoarea sa către A. D. Xenopol, nu a fost scris decât mai târziu, după moartea lui Hasdeu, de către P. P. Panaitescu². De altfel, și I. Bogdan în 1908 — după moartea lui Hasdeu — se întreba dacă hrisovul din 1374 este sau nu autentic, fără a se pronunța definitiv³.

Spiritul critic, de construcție științifică, poate fi urmărit și într-un alt studiu al lui I. Bogdan, în legătură cu *Iw din titlul domnilor români*⁴. Această problemă a fost discutată de B. P. Hasdeu în mai multe articole, dintre care primul încă în 1858, fără să indice o soluție. În 1863 Hasdeu crede că *Iw* este o prescurtare din *Ioan*. Reluând-o în 1878 în *Cuvente den bătrîni*, Hasdeu emite părerea că *Iw* este un atribut al domnului român, după ce mai întâi îl folosiseră Asăneștii, în timpul imperiului româno-bulgar⁵. Ea a făcut obiectul unor dezbateri și în ședința Academiei din 11 martie 1886.

În 1890, Ioan Bogdan reia discuția, analizând critic părerile lui Venelin, Vostokov, Onciul și Xenopol, pentru a ajunge la concluzia că *Iw* s-a introdus pe cale paleografică înainte de Radu Voievod. Este regretabil că nu a menționat părerile lui Hasdeu, de care nu se deosebea nici în privința originii sudice a titulaturii și nici a formei *Iw* < *Ioan*⁷. În *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. IV (1898), Hasdeu revine cu unele precizări, fără a discuta părerea lui I. Bogdan, după care această titulatură a fost primită pe cale paleografică; teză criticată în 1906 de I. G. Sbiera, care aderă la punctul de vedere al lui Hasdeu⁸.

¹ «Arhiva», XXIX (1922), p. 167.

² V. *Diploma bîrlădeană din 1134 și hrisovul lui Iurg Koriatovici din 1374, Falsurile patriotice ale lui B. P. Hasdeu*, București, 1932 (Extras din RIR, II, I). Cf. și P. P. Panaitescu, *Rolul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu în slavistica românească*, în Rsl, VI (1962), p. 240; vezi și articolul special al aceluiași autor, publicat în volumul de față, p. 85—91.

³ *Documentul Rîzenilor din 1484 și organizarea armatei moldovene în sec. XV*. AAR S. II, t. XXX, Mem. Secț. ist. București, 1908, p. 30, nota 22. Spiritul științific al lui I. Bogdan în depistarea neautenticității unor documente nu s-a oprit numai la aceste date. Vezi, de ex., documentul din 11 sept. 1447, atribuit de Hasdeu lui Petru II, din studiul *Cinci documente...*, p. 5, nota 2, sau articolul *Diploma lui Ioan Caliman Asen din 1112*, în «Convorbiri literare», XXIII (1889), p. 440—458, document publicat ca autentic de Aprilov.

⁴ Publicată în «Convorbiri literare», XXIII (1890), nr. 9 (dec.), p. 721—738; materialul fiind trimis de la Moscova.

⁵ Cf. E. M. Vîrtosu, *Titlatura domnilor și asocierea la domnie în Țara Românească și Moldova (pînă în sec. al XVI-lea)*, București, 1960, p. 47. Vezi istoricul problemei la p. 42—47.

⁶ AAR. S. II, t. VII (1885—1886). Partea adm. și dezbateri. București, 1886, p. 167—171.

⁷ E. Vîrtosu, *op. cit.*, p. 47.

⁸ *Ibidem*, p. XLIII și p. LVIII. Autorul ajunge la concluzia că *Io*=*Ioan* «reprezintă un nume-titlu, nume epitet și nu un nume propriu-zis» (p. 100).